

Regulering av fisket etter anadrome laksefisk i Finnmark og Nord-Troms for 2012

- Rapport fra arbeidsutvalg

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Forord

Miljøverndepartementet og Sametinget inngikk 24. november 2010 en rammeavtale om gjennomføring av konsultasjoner mellom miljøvernmyndighetene og Sametinget om reguleringer i fisket etter anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) i Nord-Troms og Finnmark. For å sikre at berørte interesser blir godt ivaretatt i konsultasjonene, ble det opprettet et arbeidsutvalg som skal foreslå reguleringer av fiske etter anadrome laksefisk fra sesongen 2012.

Utvalget legger i denne rapporten frem et forslag til reguleringer i fisket etter laks, sjøørret og sjørøye i Nord-Troms og Finnmark. Fiskereguleringene for Tana lå utenfor arbeidsutvalgets mandat, men på grunn av dette vassdragets betydning og rolle har utvalget funnet det nødvendig å forankre sine forslag for 2012 i et forslag til en framtidig strategi for reguleringene som også omfatter problematikken omkring Tana. Denne strategien er tredelt 1) regulering fram til ny overenskomst mellom Norge og Finland om reguleringer i Tana foreligger, 2) gjennomføring av tiltak spesielt rettet mot gjenoppbygging av bestandene i øvre deler av Tanavassdraget, og 3) situasjonen når det er tilstrekkelig gytelaks også i de øvre delene av Tanavassdraget.

Utvalget har også behandlet en del spørsmål som ligger utenfor det oppgitte mandatet, men på grunn av betydningen for laksebestandene har utvalget funnet det nødvendig å fokusere på disse i sin rapport. Videre er det underveis avdekket problemstillinger som krever videre utredning, og disse behovene er også skissert i utvalgsrapporten.

Utvalget har hatt som mål å komme fram til et felles forslag om regulering av fisket i mandatområdet. Det har vært viktig at Sametinget og de direkte berørte partene har hatt mulighet til reell innflytelse på prosessen og resultatet. Det har vært lagt vekt på åpenhet og god informasjonsflyt i utvalget, og møtene er gjennomført i god tro med mål om å komme til enighet. Utvalget anbefaler å utvikle denne måten å jobbe på i fremtidige reguleringsprosesser.

Alle utvalgets anbefalinger og forslag er enstemmige, unntatt når det gjelder forslaget til fisketider i regionen "Kysten av Finnmark" fra 2012, hvor ett av utvalgsmedlemmene tok dissens og fremmet krav om samme fisketid for denne regionen som for region Indre Varangerfjord.

Sammendrag

Miljøverndepartementet og Sametinget inngikk 24. november 2010 en rammeavtale om gjennomføring av konsultasjoner mellom miljøvernmyndighetene og Sametinget om reguleringer i fisket etter anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) i Nord-Troms og Finnmark. For å sikre at berørte interesser blir godt ivaretatt i konsultasjonene, ble det opprettet et arbeidsutvalg som skal foreslå reguleringer av fiske etter anadrome laksefisk fra sesongen 2012.

Utvalget legger i denne rapporten frem et forslag til reguleringer i fisket etter laks, sjøørret og sjørøye i Nord-Troms og Finnmark. Fiskereguleringene for Tana lå utenfor arbeidsutvalgets mandat, men på grunn av dette vassdragets betydning og rolle har utvalget funnet det nødvendig å forankre sine forslag for 2012 i et forslag til en framtidig strategi for reguleringene som også omfatter problematikken omkring Tana. Denne strategien er tredelt 1) regulering fram til ny overenskomst mellom Norge og Finland om reguleringer i Tana foreligger, 2) gjennomføring av tiltak spesielt rettet mot gjenoppbygging av bestandene i øvre deler av Tanavassdraget, og 3) situasjonen når det er tilstrekkelig gytelaks også i de øvre delene av Tanavassdraget.

Utvalgets forslag til reguleringer fra 2012 innebærer en utvidelse av fisketiden for kilenot ved at fiskeperioden utvides med åtte dager i Nord-Troms, og fiskeuken utvides fra tre til fire dager for perioden fra fiskestart til 15. juni i Finnmark unntatt region Fjordene i Vest-Finnmark. For fiske med krokarn i Finnmark foreslår utvalget å opprettholde gjeldende bestemmelser. Utvalgets mindretall, Astrid Daniloff, går i mot forslaget når det gjelder fisketidsbestemmelsene for regionen Kysten av Finnmark. Når det gjelder elvefiske legger arbeidsutvalget til grunn fylkesmennes forslag om å opprettholde beskatningen på dagens nivå i de fleste vassdragene. Videre mener arbeidsutvalget at fredningssoner kan brukes som hovedvirkemiddel for å regulere uttaket av fisk i vassdrag i Finnmark der dette er egnet.

Utvalget foreslår at det opprettes en arbeidsgruppe som skal vurdere et opplegg med utprøving og eventuell implementering av nye regler for trådtyper i kilenot. Arbeidsgruppen må også vurdere bruken av krokarn når det er innhentet tilstrekkelig kunnskap om dette og om krokarna fanger mer selektivt enn kilenot, og skader mye fisk. Samme arbeidsgruppe bør også, i lys av ny kunnskap fra rapporterte og pågående prosjekter om laksens vandring, vurdere gjeldende regioninndeling og om det finnes alternative måter å regulere fisket på som i større grad tar hensyn til rekruttering, kultur og tradisjon samtidig som oppnåelse av gytebestandsmål legges til grunn.

Utvalget har også behandlet en del spørsmål som ligger utenfor det oppgitte mandatet, men på grunn av betydningen for laksebestandene har utvalget funnet det nødvendig å fokusere på disse i sin rapport. Dette gjelder påvirkning fra fiskeoppdrett, tiltak for å redusere beskatningen i Tanavassdraget, bruk av gjenutsetting som reguleringstiltak ved laksefiske og kartlegging av bifangst av laks i marine fiskerier.

Det er underveis avdekket problemstillinger som krever videre utredning, og disse behovene er også skissert i utvalgsrapporten. Utvalget mener det bør settes i gang et prosjekt med sikte på å kartlegge og systematisere erfaringsbasert og lokal kunnskap som blir koblet med vitenskapelig kunnskap og brukt i forvaltningen.

Čoahkkáigeassu

Skábmamánu 24 b. 2010s dagaiga Birasgáhttendepartemeanta ja Sámediggi šiehtadusa mo birasgáhtteneiseválddit ja Sámediggi galget čađahit konsultašuvnnaid anadroma luossaguliid (luossa, mearradápmot ja mearrarávdu) guolástusreguleremiid ektui Davvi-Romssas ja Finnmárkkus. Sihkkarastin dihte ahte guoskevaš beroštumit váldojuvvojit vuhtii konsultašuvnnaid oktavuodas, nammaduvvui bargolávdegoddi mii galgá evttohit anadroma luossaguliid guolástusreguleremiid 2012 áigodaga rájes.

Dán rapportas evttoha lávdegoddi mo galgá reguleret luossa-, mearradápmot- ja mearrarávdu-bivddu Davvi-Romssas ja Finnmárkkus. Deanu guolástusreguleremat eai gullan bargolávdegoddi, muhto go čázadagas lea nu stuorra mearkašupmi ja rolla de lea lávdegoddi gávnahan ahte lea dárbbášlaš čatnat sin evttohusaid 2012:ii boahitevaš regulerenstrategiijaid evttohusaide mas maid leat Deanu hástalusat. Dát strategiija lea golmmabealat 1) reguleren dassá Norgga ja Suoma gaska lea ođđa ovttaoaivilvuhta Deanu reguleremiid ektui, 2) čađahit bijuid mat erenoamážit gusket Deanočázadaga náli loktemii, ja 3) dilálašvuhta ahte lea doarvái gođaluossa maid bajit osiin Deanočázadagas.

Lávdegotti regulereventtohus jahkái 2012 mielddisbuktá ahte gáidánuohttabivddu bivdináiggit viiddiduvvojit gávccii beaivái Davvi-Romssas, ja bivdinvahku viiddiduvvo golmma beavvis njealji beaivái áigodahkii geassemánu 15. b. rájes Finnmárkkus earret Oarje-Finnmárkku vuonain. Lávdegoddi evttoha ahte Finnmárkku mohkkefierbmebivddu gustovaš mearráduusat galget bisuhuvvot. Unnitlohku lávdegottis, Astrid Daniloff, lea evttohusa vuostá mii guoská guolástusáigodagaid njuolgadusaide Finnmárkku Riddu regiovdnii. Mii guoská johkabivdui de atná bargolávdegoddi fylkkamánniid evttohusa bisuhit ávkkuheami dálá dásis eanaš čázadagain vuodđun. Viidásit oaivvilda bargolávdegoddi ahte gielddusguovllut galget adnot bivdomuddema váldováikkuhangaskaoapmin Finnmárkku čázadagain, gos nu heive.

Lávdegoddi evttoha ahte nammaduvvo bargojovku mii galgá meroštallat vuogi mas lea iskan ja Bargojovku ferte maid meroštallat mohkkefierpmi geavaheami go lea vižžon doarvái máhttu dan birra ja lea go nu ahte mohkkefierpmiin bivdojuvvo selektiivvalaččat go gáidánuohtain, ja bilidit go ollu guliid. Seamma bargojovku ferte maid, dainna ođđa máhtuin maid oažžu prošeavttain mat leat jođus ja mat rapporterejit luosa johtolaga birra, meroštallat guoski regiovdnajuohkima ja ahte gávdnojit go eará vuogit reguleret guolásteami mat váldet vuhtii rekrutterema, kultuvrra ja árbevieru eanet go maid dál leat dáhkan, seammás go goddonállemihtuid olaheapmi bidjo vuodđun.

Lávdegoddi lea maid gieđahallan muhttin ráje jearaldagaid mat eai guoskan addojuvvon mandáhtii, muhto lávdegotti mielas lei dárbu fokuseret dáidda áššiide sin rapportas go dain lea mearkašupmi luossanállái. Nugo mo guollebiebman váikkuha, doaibmabijuid mo unnidit Deanočázadaga bivdima, mo lea regulendoaibmabidjun luoitit luosaid maid lea bivdán ja kártet man ollu luossa váldojuvvo go leat eará guliid guolásteamen mearas.

Bargadettiin leat ihttán čuolmmat mat gáibidit eanet guorahallama, ja dát dárbbut leat maid gávdnamis lávdegotti rapportas. Lávdegoddi oaivvilda maidái ahte galgá biddjot johtui prošeakta mii galgá kártet ja systematiseret báikkálaš máhtu ja vásáhusaid, mii laktaduvvo árbedihtui ja vejolaččat sáhtta geavahuvvot hálddašeamis.

Summary

On 24 November 2010, the Ministry of the Environment and the Sami Parliament entered into a framework agreement to carry out consultations between the environmental authorities and the Sami Parliament on regulating the fishing of anadromous salmonids (salmon, sea trout and sea char) in northern Troms and Finnmark, northern Norway. To ensure that the interests of parties affected by this were given due consideration in the consultations, a committee was set up to propose fishing regulations for anadromous salmonids from the 2012 season.

In this report, the committee presents a proposal of how salmon, sea trout and sea char fishing should be regulated in northern Troms and Finnmark. The regulations for the River Tana were not part of its mandate, but because of the importance and role of this river, the committee deemed it necessary to link its proposal for 2012 to a suggested future strategy for regulations which also cover problems concerning the Tana. This is a three-stage strategy: 1) regulation until a new agreement is in place between Norway and Finland regarding regulations in the Tana, 2) implementation of measures aimed at rebuilding stocks in the upper stretches of the Tana, and 3) the situation when there are sufficient spawning salmon in the upper stretches of the Tana, too.

The proposed regulations for 2012 onwards involve extending the season for bag net fishing in northern Troms by eight days and for bag net fishing in Finnmark, except the Fjord Region of West Finnmark, from three to four days each week for the period after the season starts until 15 June. The committee proposes to retain the current provisions for fishing with bend nets in Finnmark. The minority view of the committee, Astrid Daniloff, opposed the proposal regarding the change in the fishing period for the Coastal Region of Finnmark. As regards river fishing, the committee supports the proposal put forward by the County Governors' offices to retain the present level of fishing in the majority of rivers. The committee also believes that, where they can be suitably set up, protection zones can be used as the main means of regulating the number of fish taken in Finnmark rivers.

The committee proposes the appointment of a working group to consider a plan to try out and perhaps introduce new rules for the types of thread in bag nets. The group must also consider the use of bend nets when sufficient knowledge has been acquired about this and whether bend nets catch more selectively than bag nets and injure many fish. In view of new knowledge from reported and on-going salmon migration projects, the working group should also consider current regional divisions and whether there are alternative ways of regulating the fishery that give more consideration to recruitment, culture and tradition while still being based on attaining the spawning target.

The committee has also dealt with some issues that were not in its original mandate, but because of their significance for the salmonid stocks it considered it essential to focus on them in its report. These are the effects of aquaculture, measures to reduce exploitation in the River Tana, the use of catch-and-release as a regulatory measure in salmon fishing and mapping by-catches of salmon in marine fisheries.

The committee's deliberations uncovered some problems that require more investigation, and these are mentioned in the report. A project should be initiated aimed at seeking and systematising local knowledge based on experience and linking this to scientific knowledge for use in management work.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
Čoahkkáigeassu	3
Summary	4
1. Innledning	6
2. Oppnevning, sammensetning og mandat	7
3. Rammer for utvalgets arbeid.....	8
Lovgrunnlaget.....	8
Mål og prinsipper	9
4. Utvalgets arbeid	10
5. Sammendrag av sakkyndiges rapporter	11
Morten Falkegård: Sammendrag av naturvitenskapelig rapport.....	11
Steinar Pedersen: Sammendrag av rapport om tradisjonell kunnskap.....	12
6. Strategi for framtidige reguleringer av fiske etter laks i Nord-Troms og Finnmark	13
Bakgrunn	13
Strategi for framtidige reguleringer av fisket	13
7. Utvalgets forslag til reguleringer av fiske i Nord-Troms og Finnmark fra 2012	15
Nord-Troms	15
Finnmark.....	16
8. Identifiserte forsknings- og utredningsbehov	20
9. Uttalelser fra utvalget	22
Strakstiltak for å redusere fangst av laks i Tanavassdraget	22
Gjenutsetting.....	23
Oppdrett.....	23
Bifangst av laks i marine fiskerier	24
10. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	26

1. Innledning

Miljøverndepartementet og Sametinget inngikk 24. november 2010 en rammeavtale om gjennomføring av konsultasjoner mellom miljøvernmyndighetene og Sametinget om reguleringer i fisket etter anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) i Nord-Troms og Finnmark. Bakgrunnen for rammeavtalen er myndighetenes konsultasjonsplikt som følger av folkeretten. Konsultasjonsplikten er allerede regulert gjennom konsultasjonsavtalen av 11. mai 2005.

Rammeavtalen inneholder en ytterligere konkretisering av den generelle konsultasjonsavtalen og innebærer blant annet at det opprettes et arbeidsutvalg bestående av berørte interesser som skal foreslå reguleringer av fisket i Nord-Troms og Finnmark fra 2012. Avtalen gjelder Nord-Troms og Finnmark med unntak av grensevassdragene, da fisket i disse vassdragene hovedsakelig reguleres gjennom avtaler mellom naboland.

Rammeavtalen beskriver konsultasjonsprosessen der Direktoratet for naturforvaltning (DN) er ansvarlig myndighet for fastsetting av forskrifter i sjø og elv. DN har plikt til å konsultere Sametinget i saker som berører samiske interesser. Formålet med rammeavtalen er å oppnå gode konsultasjonsprosesser som involverer berørte parter.

De nye reguleringene skal baseres på tilgjengelig kunnskap, både vitenskapelig kunnskap og tradisjonell kunnskap. Reguleringene skal bidra til at det kan høstes av et overskudd av bestandene, og sikre at naturgrunnet for samisk kultur blir ivaretatt.

DN skal utforme et høringsforslag der anbefalingene fra arbeidsutvalget inngår i DNs helhetlige vurdering. Arbeidsutvalgets forslag skal også inngå i Sametingets vurdering i de videre konsultasjonene. Arbeidsutvalgets sluttokument og protokoll fra konsultasjonene mellom DN og Sametinget skal følge som vedlegg når reguleringsforslaget sendes på høring. Det skal gjennomføres nye konsultasjoner mellom DN og Sametinget etter høringen. Hvis det oppnås enighet kan forskriftene fastsettes. Hvis reelle konsultasjoner er gjennomført og det likevel foreligger uenighet mellom Sametinget og DN, skal saken forelegges Miljøverndepartementet.

Sametinget og DN ble enige om en fremdriftsplan for å sikre reguleringsprosessens fremdrift (se vedlegg). For å få samordnet arbeidet i arbeidsutvalget med den øvrige reguleringsprosessen, ble siste møte i utvalget gjennomført etter at de ordinære lokale og regionale prosessene, som fylkesmennene har ansvaret, for var ferdige.

Videre ble arbeidsutvalget enig om følgende tidsplan for utvalgsarbeidet:

Dato	Aktivitet/formål
2. februar 2011	1. utvalgsmøte. Konstituering av utvalget
5.-6. april 2011	2. utvalgsmøte. Felles kunnskapsoppbygging
7.-8. juni 2011	3. utvalgsmøte. Kunnskapsoppbygging og klargjøring av interesser
4.-5. september 2011	4. utvalgsmøte. Drøftinger
13.-14. oktober 2011	5. utvalgsmøte. Drøftinger; samordning med regionale prosesser for Troms og Finnmark; ferdigstille forslag til reguleringer
15. oktober	Utvalgets forslag foreligger

2. Oppnevning, sammensetning og mandat

Arbeidsutvalget har bestått av to representanter fra Sametinget, to fra DN, fire fra henholdsvis sjø- og elvefiskeorganisasjoner, en fra Finnmarkseiendommen, og en hver fra Fylkesmannen i Troms og Fylkesmannen Finnmark. Det ble i tillegg oppnevnt to sakkyndige som skulle bistå utvalget. DN har hatt ledelsen i utvalget og har ivaretatt sekretariatsfunksjonen.

Arbeidsutvalgets sammensetning

Navn	Organisasjon
Yngve Svarte (leder)	Direktoratet for naturforvaltning
Stig Johansson	Direktoratet for naturforvaltning
Inge Arne Eriksen	Sametinget
Liss-Ellen Ramstad	Sametinget
Nils-Roger Pettersen	Lakseelvene i Finnmark
Jan A. Johansen	Reisa elvelag
Helge Samuelson	Tanavassdragets fiskeforvaltning
Ivar Leinan	Alta Laksefiskeri interessentskap
Astrid A. Daniloff	Sør-Varanger sjølaksefiskarlag
Arne Josvald Sabbasen	Sjølaksefiskeforeningen i Finnmark
Bjarne Johansen	Tana og omegn sjølaksefiskeforening
Karin A. Karlsen	Troms grunneier- og sjølaksefiskarlag
Rolf E. Sch. Kollstrøm	Finnmarkseiendommen
Knut Kristoffersen	Fylkesmannen i Troms
Harald Muladal	Fylkesmannen i Finnmark
<i>Sakkyndige:</i>	
Morten Falkegård	Vitenskapelig råd for lakseforvaltning
Steinar Pedersen	Samisk høgskole

Utvalgets arbeid er en del av konsultasjonsprosessen mellom staten og Sametinget, der direkte berørte parter er invitert til å fremme sine interesser i reguleringsprosessen.

Rammeavtalen ble inngått for å skape en forutsigbar prosess der partene er med i konsultasjonsprosessen. Arbeidsutvalgets mandat følger direkte av rammeavtalen. Utvalget har hatt som oppgave å gjennomgå tilgjengelig informasjon om bestandssituasjonen og fisket, og på grunnlag av biologisk og lokal- og tradisjonell kunnskap komme med vurderinger, forslag til tiltak og forslag til fiskereguleringer i Nord-Troms og Finnmark. Arbeidsutvalget har trukket inn tilgjengelig fagkompetanse og bestilt rapporter og utredninger etter behov (se kap. 4).

3. Rammer for utvalgets arbeid

Lovgrunnlaget

I følge lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 15 skal høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Naturmangfoldlovens § 16 åpner for at vedtak om høsting av lakse- og innlandsfisk kan treffes med hjemmel i lakse- og innlandsfiskloven forutsatt at best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd. I lakse- og innlandsfisklovens § 33 gis det hjemmel for å åpne for fiske etter anadrome laksefisk når det er forsvarlig ut fra en vurdering av formålet med loven.

Lov om laksefisk og innlandsfisk har som formål å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere. Føre-var-prinsippet, som har ligget til grunn for norsk og internasjonal lakseforvaltning, er nå lovfestet i naturmangfoldlovens § 9: *"Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak".*

Videre går det fram av naturmangfoldlovens § 8 at all forvaltning skal baseres på vitenskapelig kunnskap, men at det også skal legges vekt på generasjoners erfaringer: *"Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet."*

Nasjonale forskrifter for fiske etter anadrome laksefisk gir nærmere bestemmelser om åpning av fiske, tillatte redskaper, minstemål, oppgaveplikt og registrering av redskap.

Miljøvernforvaltningens viktigste rolle når det gjelder å ivareta både naturgrunnlaget og spesielle kulturelle verdier, også samisk kultur, er å forvalte gjennom bærekraftig bruk og vern. Dette understrekes i naturmangfoldlovens formålsparagraf (§ 1): *"Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur."*

Vi viser i den forbindelse til at det i St.prp. nr. 32 (2006-2007) *Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder* er understreket at laksen har stor betydning for samisk kultur: *"Den kulturelle betydningen av laksen i Norge er gjenspeilet i kulturhistorien gjennom helleristninger, eventyr, sagn, diktning, malerkunst, håndverkstradisjoner og stedsnavn. Ikke minst i områder med samisk bosetting har laksen spilt en sentral rolle både materielt og kulturelt. Laksens betydning for samisk kultur uttrykkes blant annet i språkuttrykk, sagn, joik og gamle redskapstradisjoner. Laksebestandene i Tana har særlig stor betydning for samisk kultur."*, jf ILO-169 artikkel 15 og 7, og FNs konvensjon om biologisk mangfold, artikkel 8j og 10c. Hensynet til samisk kultur er også utdypet i naturmangfoldlovens § 14 andre ledd, hvor det heter at: *"Ved vedtak i eller i medhold av loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur."*

Mål og prinsipper

Av St.prp. nr. 32 (2006-2007) går det fram at: *”Regjeringen har som mål å bevare og gjenoppbygge laksebestander av en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter. Laksens leveområder skal forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares, og trusselfaktorer skal identifiseres og fjernes. Der dette ikke er mulig, skal trusselfaktorenes virkning på laksebestandenes produksjon, størrelse og sammensetning motvirkes eller oppheves gjennom tiltak. Påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold skal reduseres til ikke-skadelig nivå innen 2010. Den internasjonalt anerkjente føre-var-tilnærmingen i lakseforvaltningen skal legges til grunn av alle involverte sektorer. Ved inngrep og andre påvirkninger er utgangspunktet at den som forvolder skade på ressursen skal gjenopprette eller kompensere for skaden. Innenfor disse rammene skal lakseressursene forvaltes til størst mulig nytte for samfunnet, rettighetshavere og fritidsfiskere.”*

Om reguleringene i laksefisket ble det i proposisjonen slått fast at: *”Reguleringene i laksefisket skal baseres på de vitenskapelige rådene fra det internasjonale havforskningsrådet ICES og på moderne forvaltningsprinsipper, herunder den føre-var-tilnærmingen som er utviklet for disse fiskeriene i NASCO. Disse rådene innebærer i første rekke at laksefisket bør baseres på de bestandene som utnytter produksjonskapasiteten sin fullt ut, og at fiske på øvrige bestander bør begrenses i størst mulig grad. Dette kan bare oppnås ved å redusere fisket på blandede bestander. Sjølaksefisket må derfor reduseres og sannsynligvis også fases ut i enkelte områder. I tillegg vil det være nødvendig å senke beskatningstrykket eller innføre fiskeforbud i deler av vassdrag med klart atskilte bestander med ulik status.”* I proposisjonen ble det videre slått fast at gytebestandsmål må legges til grunn for reguleringene i laksefisket, og at det skal tas hensyn til innslag av rømt fisk.

Norge er medlem i NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organization), som er etablert under konvensjonen om bevaring av laks i det nordlige Atlanterhavet. Gjennom medlemskapet har Norge gått med på å følge vedtatte retningslinjer i NASCO. Det er laget en egen prosedyre (”decision structure”), som skal brukes ved regulering av fiske. Prosedyren går i korte trekk ut på å identifisere bestander som inngår i fisket og vurdere gytebestanden opp mot gytebestandsmålet for hver enkelt bestand. I tillegg skal det legges vekt på sosiale og økonomiske aspekter og på å identifisere interessentene i fisket. Det er utarbeidet egne retningslinjer for dette som blant annet understreker at verdier som er vanskelig å beregne økonomisk kan ha stor betydning. Betydningen av disse internasjonale retningslinjene er også fastslått i St.prp. nr. 32: *”Regjeringen legger til grunn at Norge har et særlig ansvar for den atlantiske laksen og dermed bør være et foregangsland i arbeidet med å følge opp de internasjonale retningslinjene for villaksforvaltningen”.*

Gjennom behandlingen av proposisjonen sluttet Stortinget seg til målsettinger for laksebestandene og prinsipper for lakseforvaltningen, herunder reguleringen av laksefisket.

Norge har ratifisert FNs konvensjon om urfolk og stammefolk (ILO 169) i selvstendige stater. Konvensjonens artikkel 15 fastslår at vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt, og at slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.

Spørsmålet vedr. reguleringer av laksfiske er senere også blitt tatt opp av Stortinget i forbindelse med behandling av Innst. S. nr. 58 (2008–2009) Om å utarbeide en helhetlig handlingsplan for bevaring av den nordatlantiske villaksen. Energi- og miljøkomiteen peker i hovedsak på behovet for oppfølging av de tiltak som er beskrevet i St.prp. nr. 32. Når det gjelder fiskereguleringer sier komiteen følgende: *”Komiteen er kjent med årets strenge regler i laksefisket, og vil peke på at det også i årene fremover vil være nødvendig med strenge laksereguleringer i både vassdrag og sjø, noe som vil bidra til å bygge opp laksebestandene”.*

4. Utvalgets arbeid

Arbeidsutvalget har i perioden februar til oktober 2011 hatt fem møter, på ulike steder i mandatområdet. Utvalget har i hovedsak konsentrert arbeidet om å frembringe et felles kunnskapsgrunnlag, som plattform for drøftinger og forslag til framtidige reguleringer av fiske i mandatområdet. Arbeidsutvalget retter i tillegg oppmerksomheten mot en del forhold som kan ha, eller kan få, stor betydning for bestandssituasjonen og fisket i mandatområdet.

Det er innhentet rapporter fra sakkyndige innen henholdsvis vitenskapelig kunnskap og tradisjonell kunnskap. Arbeidsutvalget har også bestilt en utredning fra Kunnskapssenter for laks og vannmiljø om historisk utvikling i fiskereguleringer i mandatområdet. Videre har utvalget initiert en undersøkelse for å kvalitetssikre tellinger av gytefisk i vassdrag.

På møtene har medlemmer i utvalget og sakkyndige redegjort for tema innen egne ansvars- og interesseområder. Det har i tillegg vært innhentet foredragsholdere til noen utvalgte innlegg: Petter Holm, Norges fiskerihøgskole: *"Fisker, forsker og forvalter: Rollefordeling og samarbeidsrelasjoner i kunnskapsproduksjon for bærekraftig forvaltning"*, Torill Nyseth, Universitetet i Tromsø: *"Håndtering av interessekonflikter i medforvaltning"*, Jon Petter Gintal, Sametinget: *"Biomangfoldkonvensjonen"*, Magdalene Langset, Kunnskapssenter for laks og vannmiljø: *"Historisk gjennomgang av reguleringene i elv og sjø"*, Anders Lamberg, Bio-Marin Service: *"Gytetellinger; metodikk"*, og Torbjørn Forseth, Norsk institutt for naturforskning: *"Skisse til prosjekt om erfaringsbasert og lokal kunnskap"*.

Arbeidsutvalget har hatt som mål å komme fram til et felles forslag om regulering av fisket i mandatområdet. Det har vært viktig at Sametinget og de direkte berørte partene har hatt mulighet til reell innflytelse på prosessen og resultatet. Det har vært lagt vekt på åpenhet og god informasjonsflyt i utvalget, og møtene er gjennomført i god tro med mål om å komme til enighet.

Arbeidsutvalget har vært sammensatt av representanter for ulike interessegrupper, og det har derfor vært viktig å bygge opp gjensidig forståelse for hverandres interesser og synspunkter. Det har vært et mål å bygge opp en felles forståelse både for bestandssituasjonen for laks og betydningen av fisket for den samiske kulturen, og å finne både kortsiktige og langsiktige løsninger til beste for både laksebestandene og fiskerne med utgangspunkt i et bredt felles kunnskapsgrunnlag.

Arbeidsutvalgets dokumenter har vært unntatt offentlighet så lenge arbeidet har pågått. Medlemmene har hatt mulighet til å forankre arbeidet i sine organisasjoner underveis. Arbeidsutvalget har blitt fulgt av forsker Gro Birgit Ween, Sosialantropologisk institutt ved Universitetet i Oslo.

Det ble tidlig klart at det var vanskelig å finne skriftlig materiale basert på tradisjonell kunnskap. Innehaverne av slik kunnskap er i stor grad fiskerne selv, og siden de var representert i utvalget har dette vært en kilde til denne type kunnskap i utvalgsarbeidet. Det er imidlertid behov for å kartlegge og systematisere tradisjonell kunnskap om laksefiske, jf kap. 8.

Arbeidsutvalget anbefaler å utvikle denne måten å jobbe på i fremtidige reguleringsprosesser.

5. Sammendrag av sakkyndiges rapporter

De oppnevnte sakkyndige, *Dr.scient.* Morten Falkegård ved Norsk institutt for naturforskning, og *Dr. philos.* Steinar Pedersen ved Samisk høyskole, fikk i oppdrag fra arbeidsutvalget å utrede henholdsvis det vitenskapelige grunnlaget for reguleringer av fisket og tradisjonell kunnskap knyttet til fisket.

Dette er de sakkyndiges egne sammendrag av rapportene, som i sin helhet er vedlagt utvalgets rapport.

Morten Falkegård: Sammendrag av naturvitenskapelig rapport

En grunnleggende premiss for forvaltningen av laks er føre-var-tilnærmingen (NASCO 1998) som stiller krav til en bærekraftig lakseforvaltning. Det skal defineres forvaltningsmål som bestandene skal holdes over. Disse målene (gytebestandsmål) er beregnet som det antallet gytelaks som er tilstrekkelig til at vassdraget fyller sitt produksjonspotensial. Videre i føre-var-tilnærmingen legges til grunn at forvaltningen skal være kunnskapsbasert og fleksibel, med forhåndsbestemte reguleringstiltak som kan benyttes målrettet og implementeres raskt gitt at ulike betingelser oppstår. Eksempel på dette kan være vassdragsspesifikke tiltak, i form av begrenset fisketid, innskjerpede kvoter eller fredningsområder, som settes i verk i det øyeblikket det blir tydelig at man risikerer ikke å nå gytebestandsmålet i en sesong.

Regulering av fiske skal skje innenfor de rammene naturen setter. Det vil si at beskatningen skal legges på et nivå som er innenfor produksjonen de naturgitte forholdene gir.

Innsiget av laks til Nord-Norge har, som helhet, hatt en negativ utvikling fra 1980-tallet fram til i dag. Dette skyldes imidlertid mye en svak utvikling i Tana, og når dette store vassdraget tas ut av materialet så er det en tendens til økt innsig av særlig mellom- og storlaks siden drivgarnsfisket ble stoppet i 1989.

Samlet er måloppnåelsen i Nord-Troms og Finnmark inne i en positiv utvikling, og de fleste regioner har vassdrag som kommer godt ut av det i forhold til gytebestandsmål. Flere vassdrag viser en sterk utvikling de siste årene, etter omfattende reguleringer både i sjø og elv. Til sammen har disse reguleringene ført samlet beskatningstrykk ned til et bærekraftig nivå i disse vassdragene, noe som har ført til en god respons hos bestandene.

Det er dessverre noen negative unntak, hvorav Tana er den store bekymringen. Tana er et relativt upåvirket vassdrag, det vil si at det i dette vassdraget ikke er andre menneskeskapte påvirkninger enn fiske som kan redusere produksjonen av laks. Innenfor det store Tanavassdraget er det særlig de øvre delene av vassdraget som skiller seg virkelig negativt ut, og her er måloppnåelsen nå så svak at det i praksis ikke er et fiskbart overskudd i innsiget av laks fra disse områdene. Hele fisket på disse bestandene må derfor nå betraktes som overbeskatning. Merk at overbeskatning er definert som grad av reduksjon i gytebestand under gytebestandsmålet som kan tilskrives beskatning.

Den akkumulerte beskatningen på bestandene øverst i Tana (fisket langs ytre kyst + Tanafjord + hovedelv + øvre sidevassdrag) er langt høyere enn den akkumulerte beskatningen for vassdragene ellers i Nord-Troms og Finnmark. Det estimerte beskatningsnivået (over 80 %) på de øvre vassdragene er langt over det nivået disse bestandene i praksis kan tåle, gitt de nivåene sjøoverlevelsen har ligget på de siste årene. Dette er et beskatningsnivå som er altfor høyt, helt uavhengig av hva man ellers måtte mene om negativ påvirkning i området (for eksempel predasjon).

Av trusselfaktorer ellers er situasjonen i Nord-Troms og Finnmark overveiende god. Tilstedeværelsen av *Gyrodactylus salaris* i Skibotnelva og Signaldalselva (Storfjord, Troms) er klart negativ og trusselen om spredning til andre vassdrag må følges opp. To fremmede arter, regnbueørret og pukkellaks, representerer også faktorer som må holdes under overvåking.

Steinar Pedersen: Sammendrag av rapport om tradisjonell kunnskap

Det foreligger i dag mange bestemmelser, både internasjonalt og nasjonalt om å ta hensyn til tradisjonell kunnskap innen forskning og forvaltning. Urfolks tradisjonelle kunnskap har et særlig sterkt fokus i en slik sammenheng. Det vil si at både biologisk og tradisjonell kunnskap skal ligge til grunn når bruken av naturgoder skal reguleres.

I fremstillingen stilles det spørsmål ved om hvilke forhold utenom selve fisket som påvirker laksebestanden. Én viktig problemstilling er om offentlige reguleringer og fredningsbestemmelser kan ha bidratt til økningen av visse predatorer. Det gjelder for eksempel sel og kobbe, og den manglende beskatninga av fiskender i nyere tid. Totalfredninga av oter for 30 år siden er også noe som bør sees nærmere på. Det samme gjelder forbudet mot bruk av småfiskgarn – *sáibma*, i 1990. Har denne reguleringa bevirka en sterk økning av blant annet gjeddebestanden i Tanavassdraget, slik mange fiskere sier?

Det fremmes derfor konkrete forslag om undersøkelser blant bærere av tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap, for å få frem hvordan de – ut fra sitt praktiske kunnskapsgrunnlag – vurderer utviklinga når det blant annet gjelder de forannevnte predatorene.

Det fokuseres også på den sterke økninga av det finske turistfisket fra begynnelsen av 1970-tallet, og behovet for mer forskning om virkningene av dette.

Når det gjelder sjølaksefisket er det nødvendig å sette i gang en større intervjuundersøkelse blant fiskerne, for å få frem den erfaringskunnskap som finnes, men som omtrent ikke er undersøkt eller systematisert.

Ut fra en til dels fragmentarisk kildesituasjon er det gitt en forsiktig antydning om tidligere oppfiska kvantum, særlig i Tanavassdraget og i Altaelva. Det man i alle fall ser er at det har vært store variasjoner i fangsten, helt fra de første opplysningene som foreligger om dette, omtrent tre hundre år tilbake i tid.

Tanavassdraget har en fremtredende plass i fremstillinga. Når det gjelder befolkningas tradisjonelle kunnskap om laksens biologi, fiskemetoder i eldre tid, og hvilke ”reguleringsmekanismer” lokalbefolkninga brukte for å sikre laksebestanden.

Vektlegginga av Tana bygger på flere forhold. Vitenskapelig Råd for Lakseforvaltning (VRL) legger for eksempel meget stor vekt på bestanden(e) i dette vassdraget, også som grunnlag for fortsatt fiske etter laks i sjøen i nord. Meget viktig er også St.prp. nr. 32 (2006-2007) *Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder*, hvor det blant annet sies at *Laksebestandene i Tana har særlig stor betydning for samisk kultur.*

Et sentralt tiltak i kunnskapsoppbyggingsammenheng er å gjennomføre et forsknings- og utredningsprosjekt over tre år med det siktemål å samle inn, bearbeide, systematisere og tilgjengeliggjøre tradisjonell, erfaringsbasert kunnskap, blant sjø- og elvefiskere, om laks og naturgitte forhold som påvirker laksebestanden.

6. Strategi for framtidige reguleringer av fiske etter laks i Nord-Troms og Finnmark

Bakgrunn

Den største utfordringen når det gjelder regulering av laksefiske, er å etablere et reguleringsregime som ivaretar hensynet til laksebestandene, og som samtidig legger til rette for et fiske som er nødvendig og attraktivt for fiskere og rettighetshavere slik at rekruttering, kultur og tradisjoner blir videreført. I Nord-Troms og Finnmark er dette spesielt viktig på grunn av Norges forpliktelser overfor urfolk og stammefolk, jf blant annet ILO 169. Konvensjonens artikkel 15 fastslår at vedkommende folks rett til naturressurser i deres landområder skal sikres spesielt, og at slike rettigheter omfatter disse folks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av disse ressursene.

Begrunnelsen for reguleringstiltak i laksefisket både i sjø og elv har vært negativ bestandsutvikling i mange vassdrag i mandatområdet. De mest omfattende reguleringene er innført etter 1997. Den siste rapporten fra vitenskapsrådet viser at utviklingen for de fleste bestandene i mandatområdet stort sett er positiv, med et klart unntak for Tana, der bestandsutviklingen særlig i øvre deler av vassdraget er negativ.

En vesentlig del av begrunnelsen for de reguleringstiltakene som er innført for sjølaksefisket i Finnmark de seneste årene har vært situasjonen i øvre deler av Tanavassdraget. Selv om reguleringer i Tanavassdraget ikke er en del av utvalgets mandat, har situasjonen i dette vassdraget stor betydning for reguleringene i sjølaksefisket.

Reguleringen i Nord-Troms er i hovedsak begrunnet med tilstanden i vassdragene i Troms, men det er også tatt hensyn til at fisket i kystområdene av Troms beskatter laks hjemmehørende i Finnmark, blant annet Tanavassdraget.

En forutsetning for at disse reguleringstiltakene i sjøen skal ha tilsiktet effekt på bestandssituasjon i Tana, er imidlertid at også fisket i vassdraget reguleres. På grunn av at Tana er et grensevassdrag, og at reguleringsregimet i elva fastsettes etter forhandlinger med Finland, har det foreløpig ikke vært mulig å få regulert fisket i vassdraget i tilstrekkelig grad. Det fremgår tydelig av rapporten fra vitenskapsrådet at en stor andel av laks som spares ved reguleringer i sjøen, blir fisket opp i de ulike fiskeriene i Tanavassdraget.

Strategi for framtidige reguleringer av fisket

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor mener utvalget at det nødvendig å se reguleringene i mandatområdet i et lengre perspektiv. I perioden fra 2012 til ny avtale om regulering av fisket i Tanavassdraget er inngått med Finland, legges det mindre vekt på bestandssituasjonen i øvre deler av Tanavassdraget. Vi viser i den forbindelse spesielt til det som er nevnt ovenfor om at det er lite å vinne ved reguleringer i sjølaksefisket før det også blir foretatt reguleringer i Tanavassdraget. Effekten av den siste reguleringen av sjølaksefisket på kysten av Finnmark er ikke blitt som forutsatt for Tanavassdraget, trolig fordi det ennå ikke er innført tiltak i dette vassdraget. I flere andre vassdrag kan imidlertid reguleringene både i vassdrag og sjø ha bidratt til positiv bestandsutvikling. Utvalget mener situasjonen i Tanavassdraget gir grunnlag for å gjennomgå gjeldende restriksjoner i sjølaksefisket i perioden fra 2012 til ny avtale med Finland foreligger. Det forutsettes imidlertid at hensynet til øvrige bestander fortsatt ivaretas.

Utvalget er også enig i at det vil være nødvendig med målrettede reguleringer både i Tanavassdraget og i sjøen når ny avtale med Finland foreligger, og fram til bestandssituasjonen i vassdraget er tilfredsstillende. Det er imidlertid en forutsetning at slike reguleringer drøftes med rettighetshavere og fiskere som blir rammet av reguleringene. I slike drøftinger må alternative reguleringsmåter diskuteres, og det må legges opp til ordninger som i størst mulig grad tar hensyn til at tradisjoner og kultur skal opprettholdes. Utvalget foreslår en framtidig ordning der direkte berørte parter inviteres til å delta i konsultasjonsprosessen mellom DN og Sametinget.

Etter utvalgets vurdering er det videre viktig at reguleringsmyndighetene formulerer langsiktige mål for fiskeriene både i elv og sjø som skal gjelde når bestandssituasjonen i Tanavassdraget er tilfredsstillende. Målet bør være en bestandssituasjon i mandatområdet som muliggjør et reguleringsregime som gir grunnlag for et livskraftig fiske både i sjø og elv.

Utvalget er enig i at det er riktig å legge gytebestandsmål til grunn for reguleringene i laksefisket. Grunnlaget for beregning av disse målene må imidlertid videreutvikles. Det forutsettes at dette arbeidet intensiveres, og at det settes av tilstrekkelig med midler.

Utvalget slutter seg også til målet om at fisket skal være bærekraftig, det vil si at beskatningen skjer på et overskudd av bestandene.

Utvalget mener videre det er viktig at de beregningene vitenskapsrådet har foretatt når det gjelder betydningen av reguleringer i henholdsvis sjø og elv blir vektlagt i det videre arbeidet med regulering av fisket.

Utvalget har merket seg at det har kommet en del signaler fra storting og regjering om bruken av krokarn. Krokarn er faset ut i hele landet, bortsett fra i Finnmark. Begrunnelsen for utfasingen var at krokarna fanger mer selektivt enn kilenot, og skader mye fisk. Utvalget mener at en ny vurdering av bruken av krokarn bør foretas når det er innhentet tilstrekkelig kunnskap om bruk av nye trådtyper i kilenøtene. Dersom det viser seg at nye trådtyper gjør kilenøtene lettere å håndtere også under vanskelige værforhold, og at nøtene blir betydelig billigere i anskaffelse enn nøtene som brukes i dag, kan en utfasing av krokarna vurderes også i Finnmark.

Utvalget foreslår at det opprettes en arbeidsgruppe bestående av representanter fra forvaltningsmyndighetene, rettighetshaverne og sjølaksefiskerne for å vurdere et opplegg med utprøving og eventuell implementering av nye regler for trådtyper i kilenot. Arbeidsgruppen må også vurdere bruken av krokarn når det er innhentet tilstrekkelig kunnskap om dette og om krokarna fanger mer selektivt enn kilenot, og skader mye fisk. Samme arbeidsgruppe bør også, i lys av ny kunnskap fra rapporterte og pågående prosjekter om laksens vandring, vurdere gjeldende regioninndeling og om det finnes alternative måter å regulere fisket på som i større grad tar hensyn til rekruttering, kultur og tradisjon samtidig som oppnåelse av gytebestandsmål legges til grunn.

7. Utvalgets forslag til reguleringer av fiske i Nord-Troms og Finnmark fra 2012

Utvalgets forslag til reguleringer i fisket etter laks i Nord-Troms og Finnmark fra 2012 er forankret i en framtidig strategi for reguleringene som i hovedsak baserer seg på tilstanden for bestandene i øvre deler av Tanavassdraget. Denne strategien er tredelt: 1) regulering fram til ny overenskomst mellom Norge og Finland om reguleringer i Tana foreligger, 2) gjennomføring av tiltak spesielt rettet mot gjenoppbygging av bestandene i øvre deler av Tanavassdraget, og 3) situasjonen når det er tilstrekkelig gytelaks også i de øvre delene av Tanavassdraget.

Nord-Troms

Mandatområdet i Nord-Troms består av deler av fiskeregionene "Kysten av Troms" og "Fjordstrøkene i Troms". Gjeldende fisketid for kilenot er 10. juli – 28. juli, med tre dagers fiskeuke. Fiskeregimet er også strammet inn i vassdragene, blant annet ved innkorting i fisketid og innføring av kvoter.

I følge vitenskapsrådet er bestandsutviklingen i vassdragene i Lyngen/Reisafjorden og Kvænangen generelt positiv, og de fleste bestandene tåler sannsynligvis høyere beskatning dersom sjøoverlevelsen blir som i de senere år. I Manddalselva og Rotsundelva mangler vitenskapsrådet datagrunnlag for å vurdere beskatningen. I Burfjordelva skyldes svak bestandstilstand sannsynligvis defekt fisketrapp. Skibotnelva og Signaldalselva er infisert av *G. salaris* og blir ikke vektlagt i reguleringene før en eventuell behandling og gjenoppbygging.

I mandatrådets del av kystregionen er det to vassdrag med bestander som sannsynligvis tåler høyere beskatning enn i dag dersom sjøoverlevelsen blir som i de senere år. Beskatningen av laks fra Skipsfjordelva bør reduseres svært mye, men dette er en smålaksbestand som i begrenset grad beskattes i sjølaksefisket. Nødvendige innstramminger bør skje i vassdraget. I denne kystregionen beskattes imidlertid også bestander hjemmehørende både lenger sør og nord for regionen. Mange av vassdragene i områdene sør for denne regionen har svake bestander.

Utvalget har merket seg en betydelig nedgang i antall sjølaksefiskere i Troms. Denne nedgangen er større enn i de fleste andre områder av landet, noe som sannsynligvis kan forklares med den korte fiskesesongen.

Utvalget har gjennomgått referat fra møte i fagrådet for Troms og vurdert forslag fra Fylkesmannen i Troms til reguleringer av fiske fra 2012. Forslaget går i hovedsak ut på å opprettholde beskatningsnivået i vassdragene, og at eventuelle nye innstramminger skal tas i de aktuelle vassdragene med svake bestander. Når det gjelder fiske i sjøen forelås å opprettholde gjeldende fiskeregime.

Utvalget tar forslaget fra Fylkesmannen i Troms til regulering av fiske i vassdragene til etterretning og foreslår at dette legges til grunn for reguleringene fra 2012. Utvalget mener imidlertid at bestandssituasjonen og kulturelle hensyn tilsier en viss utvidelse av fisketiden for kilenot.

Utvalget ser med bekymring på det store omfanget av ulovlig fiske etter anadrome laksefisk i sjøen i Troms, og mener det er nødvendig å styrke oppsynet betydelig. Det er også nødvendig å opprettholde og ytterligere styrke pågående overvåking og tiltak for å ivareta gytebestandene i mandatområdet.

Fiske i vassdragene

Utvalgets forslag:

Utvalget foreslår at Fylkesmannens forslag legges til grunn.

Fiske i sjøen

Utvalgets forslag:

Utvalget foreslår fisketid for kilenot: 5. juli – 31. juli, med tre dagers fiskeuke.

Særuttalelse fra Jan A. Johansen:

“Jan A. Johansen aksepterer en økt fisketid i sjø i Nord-Troms med fiskestart fra og med den 5.juli, til og med den 31.juli. Den utvidede rammen forutsetter følgende:

- 1. At oppsyn og annen bekjempelse av ulovlig fiske i sjøen i Nord-Troms prioriteres av myndighetene fra og med sesongen 2012, med økte ressurser og et mer effektivt oppsyn. Dette er begrunnet i at ulovlig fiske i regionen synes å være mer utberedt sammenlignet med hva som er tilfelle i andre regioner. En sterkere prioritering og økt satsning på oppsyn mot ulovlig fiske vil komme både rettighetshavere i elv og sjø til gode.*
- 2. At Reisa Elvelag får videre finansiering av vårt omfattende årlige overvåkingsprosjekt, som innbefatter både telling av gytelaks, yngeltelling og overvåkingsfiske etter oppdrettslaks. Reisa Elvelag har en god bestandsovervåking og begynner å få gode tidsserier for bestanden basert på de nevnte undersøkelser. Denne kunnskapen har selvsagt stor lokal/regional betydning både med hensyn på forvaltning og beskatning i sjø og elv, men bør også være av nasjonal interesse for forskning og forvaltning.*
- 3. At de organisasjoner som representerer sjølaksefiskere oppfordrer til gjenutsetting av stor hunnlaks. Reisa Elvelag mener ikke at denne gjenutsettingen skal være obligatorisk, men at sjølaksefiskere bidrar i vår felles dugnad for å sikre gytebestanden.*

Under forutsetninger av at disse punktene blir gjennomført, vil også Reisa Elvelag komme med ytterligere begrensinger for å redusere uttaket av hunnfisk i vår lokale laksebestand.”

Finnmark

Finnmark består av fjordregionene ”Fjordene i Vest-Finnmark”, ”Porsangerfjorden” og ”Indre Varangerfjord”, og kystregionen ”Kysten av Finnmark”.

Fjordene i Vest-Finnmark: Det er i følge vitenskapsrådet samlet sett ikke nødvendig med ytterligere tiltak for å redusere beskatningen i denne fjordregionen. Det er to store laksevassdrag i regionen, Altaelva og Repparfjordelva, som begge sannsynligvis tåler høyere beskatning dersom sjøoverlevelsen blir som i de senere år. Fisket i disse vassdragene følger ytre tidsramme, men er begrenset gjennom fangstkvoter og fredningssoner. Beskatningen av laks fra Russelva bør reduseres svært mye, men dette er en smålaksbestand som i begrenset grad beskattes i sjølaksefisket. I følge vitenskapsrådet er det tvilsomt om Halselva har en egen laksebestand.

Porsangerfjorden: I følge vitenskapsrådet er forvaltningsmålene for bestandene i denne fjorden sannsynligvis i all hovedsak nådd, og det er ikke nødvendig med ytterligere tiltak for å redusere beskatningen. Laksebestanden i Lakselva tåler sannsynligvis høyere beskatning dersom sjøoverlevelsen blir som i de senere år. Når det gjelder laksebestanden i Stabburselva er det fare for at forvaltningsmålet ikke er nådd, og vitenskapsrådet gir råd om at beskatningen bør reduseres moderat for å sikre oppnåelse av gytebestandsmålet. Oppnåelsen var imidlertid generelt bra både i gjennomsnitt i de siste fire år, siste to år (83 %) og meget god i 2010 (210 %). Samme beskatningsvurdering og råd er gitt for Børselva, men også her var måloppnåelsen god i 2010. Forvaltningsmålet for bestanden i Ytre Billefjordelva er langt fra oppnådd, og vitenskapsrådet gir råd om å redusere beskatningen svært mye. Vitenskapsrådet påpeker imidlertid at bestanden ovenfor trapp er under oppbygging, og at vassdraget ennå ikke er i full produksjon. Det var sannsynligvis ikke et høstbart overskudd i 2010. Bestanden i Ytre Billefjordelva er en smålaksbestand som i begrenset grad beskattes i sjølaksefisket.

Tanafjorden: I følge vitenskapsrådet er forvaltningsmålene for bestandene i denne fjorden i hovedsak langt fra nådd og beskatningen bør reduseres svært mye. Både Tana og Laggo er nasjonale laksevassdrag. Det vises til kap. 5, sammendrag av sakkyndiges rapporter, hvor situasjonen i Tana er nærmere beskrevet. Når det gjelder Laggo skyldes manglende gytebestandsmåloppnåelse etter all sannsynlighet defekt fisketrapp.

Indre Varangerfjord: Vitenskapsrådet har delt denne regionen i to når det gjelder beskatningsråd. Forvaltningsmålene for bestandene i Karlebotn er sannsynligvis nådd, og det er ikke nødvendig med ytterligere tiltak for å redusere beskatningen. Forvaltningsmålene for bestandene i Kjøfjord/Bøkfjord og Jarfjord er sannsynligvis ikke nådd, og beskatningen bør reduseres betydelig. Tre av de vurderte vassdragene i disse fjordene, Klokkelva, Munkelva og Karpelva, er smålaksbevassdrag som i begrenset grad blir beskattet i sjølaksefisket. Fisket i disse vassdragene er betydelig begrenset i forhold til ytre rammer gjennom fredningssoner og redusert fisketid. I Neiden, som er nasjonalt laksevassdrag, er det fare for at forvaltningsmålet ikke er nådd, og beskatningen bør reduseres moderat for å oppnå gytebestandsmålet. De to siste årene har imidlertid måloppnåelsen i vassdraget vært bra (96 % i 2010). Fisket i Neiden følger ytre fisketidsramme, og det er tillatt med annen redskap enn stang og håndsnøre (settegarn og kastenot).

Kysten av Finnmark: Det er få vassdrag i denne regionen, men sjølaksefisket i regionen beskatter laks fra alle fjordregionene i fylket, samt fra bestander hjemmehørende i Troms. Når det gjelder vassdragene i regionen tåler, i følge Vitenskapsrådet, bestanden i Vestre Jakobselv sannsynligvis høyere beskatning dersom sjøoverlevelsen blir som i de senere år. Forvaltningsmålet for Grense Jakobselv er langt fra oppnådd, og beskatningen bør reduseres svært mye for å oppnå målet. Beskatningen av bestanden i Skalleelva bør reduseres moderat for å sikre oppnåelse av gytebestandsmålet.

Utvalget har gjennomgått referat fra møte i fagrådet for Finnmark og vurdert forslag fra Fylkesmannen i Finnmark til reguleringer av fiske fra 2012. Forslaget går i hovedsak ut på at fredningssoner brukes som hovedvirkemiddel for å regulere uttaket av fisk i vassdragene. Når det gjelder fiske i sjøen foreslår Fylkesmannen å opprettholde gjeldende fiskeregime.

Fiske i vassdragene

Utvalget har gjennomgått referat fra møte i fagrådet for Finnmark og vurdert forslag fra Fylkesmannen i Finnmark til reguleringer av fiske i vassdragene fra 2012. Forslaget innebærer at beskatningen opprettholdes på dagens nivå i de fleste vassdragene, og at fredningssoner brukes som hovedvirkemiddel for å regulere uttaket av fisk i vassdragene der dette er egnet.

Utvalget tar forslaget fra Fylkesmannen i Finnmark til regulering av fiske i vassdragene til etterretning.

Utvalgets forslag:

Utvalget foreslår at forslaget fra Fylkesmannen i Finnmark legges til grunn for reguleringen av fiske i vassdragene fra 2012.

Fiske i sjøen

Gjeldede bestemmelser:

Fiskeuke for kilenot er mandag kl 18 – fredag kl 18, med unntak av i perioden 1. - 15. juni da det er fiskeuke mandag kl 18 – torsdag kl 18. For krokarn er fiskeuken mandag kl 18 – torsdag kl 18 hele sesongen.

Region	Kilenot	Krokgarn
Fjordene i Vest-Finnmark	01.06 - 04.08	01.06 - 15.07
Porsangerfjord	01.06 – 21.07	01.06 – 01.07
Tanafjorden	01.06 - 04.08	01.06 – 15.07
Indre Varangerfjord	01.06 - 21.07	01.06 – 01.07
Kysten av Finnmark	08.06 – 21.07	08.06 - 06.07

Utvalget har gjennomgått referat fra møte i fagrådet for Finnmark og vurdert forslag fra Fylkesmannen i Finnmark til reguleringer av fiske i sjøen fra 2012. Fylkesmannen foreslår å opprettholde gjeldende fiskeregime frem til det kan innføres restriksjoner på fisket i Tanavassdraget.

Utvalget viser til det som er nevnt ovenfor om fremtidig strategi for regulering av fiske i mandatområdet og foreslår at reguleringene for fiske i sjøen i hovedsak opprettholdes. Det foreslås likevel en utvidelse til fire dagers fiskeuke i perioden fra fiskestart til 15. juni for fiske med kilenot. Utvalget mener at den foreslåtte utvidelsen for fiske med kilenot er forsvarlig som del av en langsiktig strategi som blant annet har som formål å bygge opp bestandene i øvre deler av Tanavassdraget. Utvalget har også lagt vekt på at laksefisket har stor kulturell betydning, og nedgangen i antall sjølaksefiskere kan true deler av denne kulturen.

Isolert sett er en utvidelse av fisket i regionen Kysten av Finnmark og regionen Tanafjorden ikke bærekraftig, på grunn av bestandssituasjonen i Tanavassdraget. En oppbygging av de svake bestandene i Tana forutsetter at det også må innføres nye restriksjoner på fisket i vassdraget. Med gjeldende reguleringsregime blir en betydelig andel av fisk som spares gjennom restriksjoner i sjølaksefisket fanget i hovedvassdraget før de når gyteområdene i de store sidevassdragene. Dette var ikke intensjonen med reguleringene som ble innført i 2010, hvor det ble lagt til grunn at det også skulle strammes inn på fisket i Tanavassdraget.

Når det gjelder region Fjordene i Vest-Finnmark mener utvalget at gjeldende reguleringsregime bør opprettholdes fordi det allerede ved gjeldende reguleringsbestemmelser fanges betydelig mer fisk i sjøen enn i vassdragene i regionen.

I Region Indre Varangerfjord mener utvalget at nødvendig reduksjon i beskatningen bør foretas gjennom reguleringer i de aktuelle vassdragene.

Utvalget mener at det ikke bør foretas endringer i gjeldende bestemmelser for fiske med krokarn nå og viser i den forbindelse til det som fremgår i kapittelet om strategi for framtidige reguleringer.

Utvalget viser til det som er sagt ovenfor om behovet for styrket oppsyn i Nord-Troms, og mener at det også er behov for å styrke oppsynet også i Finnmark.

Utvalgets forslag:

Kilenot

Fjordene i Vest-Finnmark: Gjeldende fisketid opprettholdes.

Porsangerfjorden: Gjeldende fisketid opprettholdes, men utviding til fire dagers fiskeuke i perioden 1.-15. juni.

Tanafjorden: Gjeldende fisketid opprettholdes, men utviding til fire dagers fiskeuke i perioden 1.-15. juni.

Indre Varangerfjord: Gjeldende fisketid opprettholdes, men utviding til fire dagers fiskeuke i perioden 1.-15. juni.

Kysten av Finnmark: Gjeldende fisketid opprettholdes, men utviding til fire dagers fiskeuke i perioden 8.-15. juni.

Krokgarn

Gjeldende fisketid for krokarn opprettholdes.

Utvalgets *mindretall*, medlemmet Astrid Daniloff, går i mot forslaget til fisketider for region kysten av Finnmark og fremmer krav om samme fisketid for denne regionen som for region Indre Varangerfjord.

8. Identifiserte forsknings- og utredningsbehov

Naturmangfoldlovens § 8 fastslår at all forvaltning skal baseres på vitenskapelig kunnskap, og at det skal legges vekt på generasjoners erfaringer. Arbeidsutvalget mener at forskning hvor tradisjonell kunnskap inkluderes vil gi det beste grunnlaget for å sikre en bærekraftig forvaltning av lakseressursen, og bidra til gjensidig tillit mellom partene. Dette forutsetter at arbeidsutvalgets anbefalinger til forskningsprosjekter for å få frem og systematisere tradisjonell kunnskap følges opp.

Det foreligger i dag mange bestemmelser, både internasjonalt og nasjonalt om å ta hensyn til tradisjonell kunnskap innen forskning og forvaltning. Urfolks tradisjonelle kunnskap har et særlig sterkt fokus i en slik sammenheng.

Inkludering av tradisjonell kunnskap innebærer at man tar de tradisjonelle brukernes kunnskap på alvor. Derfor bør det settes i gang undersøkelser blant bærere av tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap for å få frem og systematisere denne kunnskapen slik at det i fremtiden blir mulig å benytte denne som grunnlag for forvaltning.

Lokalt pekes det på flere mulig forklaringer, utenom selve fisket, som kan påvirke bestandene. Sentralt i dette står økning i bestanden predatorer, og endrede regler for bruk av småmaksede garn.

Innsiget av laks til Nord-Troms og Finnmark har hatt en negativ utvikling fra 1980-tallet. Utvalget finner det nødvendig med en kartlegging av negative faktorer for sjøoverlevelsen. Forskning på bifangst av laks ved pelagisk fiske må prioriteres. Det må også undersøkes om det omfattende industrielle fisket etter sild, sil, lodde og sei kan være med på å rive vekk en viktig del av beitegrunnlaget for laks, jf kap. 9.

Oppnåelse av gytebestandsmål er et sentralt grunnlag for regulering av fiske etter laks. Dett gir et bedre grunnlag for reguleringer enn kun å benytte fangststatistikk, som i seg selv ikke gir noen god indikasjon på den faktiske bestandssituasjonen.

Fra hver bestand kommer det hvert år et visst antall laks inn til kysten. Dette kalles innsig. Gytebestandsmål forteller oss hvor mange laks som må overleve fram til gyting i hvert enkelt vassdrag for at vassdragenes produksjonspotensial skal fylles. Innsig minus gytebestandsmål gir oss da det fiskbare overskuddet i hver bestand.

De eksisterende gytebestandsmålene er førstegenerasjonsmål. Grunnlaget for beregning av disse målene må videreutvikles gjennom blant annet bedre arealberegninger av laksens leveområder, mer nøyaktig fangststatistikk og flere og bedre gytefisketellinger.

En stor del av fisket etter laks foregår i områder hvor flere bestander blir fisket på samtidig. Dette stiller ekstra krav til kunnskapsnivået når fisket og effektene av dette skal vurderes.

Det er behov for:

- 1) Detaljerte bestandsspesifikke beskatningsdata gjennom sesongen i områdene med fiske på blandete bestander (ytre kyst, fjordene, hovedelva i Tana). Dette kan skaffes gjennom genetisk bestandsidentifisering av skjellprøver.
- 2) Data på hvor og når de ulike fiskerne er aktive.
- 3) Telling/observasjon av hvor den levende laksen er fordelt i vassdrag gjennom sesongen, samt data på hvor fangsten har foregått.

Sammen vil disse dataene kunne kombineres til en beskatningsmodell som gjøre det mulig å finne fram til målrettede reguleringstiltak og evaluere effekten av disse.

Sjølaksefiskernes tradisjonelle kunnskap om laksebestanden bør kartlegges gjennom en bredt anlagt intervjuundersøkelse.

Det bør gjennomføres et forsknings- og utredningsprosjekt over tre år, med siktemål å samle inn, bearbeide, systematisere og tilgjengeliggjøre tradisjonell, erfaringsbasert kunnskap, blant sjø- og elvefiskere, om laks og naturgitte forhold som påvirker laksebestanden(e).

Anbefalinger fra arbeidsutvalget

Det er nødvendig å sette i gang en bredt anlagt intervjuundersøkelse blant fiskerne om laks, laksefiske og predatorer for å få frem og systematisere tradisjonell kunnskap. Området i Tana og Tanafjorden anbefales prioritert, men det er naturlig at enkelte andre områder også undersøkes.

Det bør gjennomføres et forsknings- og utredningsprosjekt over tre år, med siktemål å samle inn, bearbeide, systematisere og tilgjengeliggjøre tradisjonell, erfaringsbasert kunnskap, blant sjø- og elvefiskere, om laks og naturgitte forhold som påvirker laksebestanden.

Det må gjennomføres et forskningsprosjekt som kartlegger og mengdeberegner bifangst av anadrome laksefisk i fiskerier (sild, lodde, makrell, tobis, brisling og sei) i norske territorialfarvann.

Arbeidet med å fremskaffe sikrere gytebestandsmål bør intensiveres, og det må settes av tilstrekkelige midler. Måloppnåelsen bør kontrolleres gjennom flere og bedre gytefisktellinger.

Det eksisterende prosjektet som skal fremskaffe bestandsspesifikke beskatningsdata må følges opp og videreføres (Kolarctic).

Det bør gjennomføres nye merke- og gjenfangstforsøk for å øke kunnskap om laksens vandringer.

Det bør igangsettes tellinger av fisk. Dykkertellinger er aktuelt i mindre vassdrag. Video eller akustiske tellinger bør igangsettes i de vassdrag der bestandssituasjonen er usikker.

9. Uttalelser fra utvalget

Arbeidsutvalget vil i tillegg til å fremme forslag om tiltak og reguleringer av fisket, rette oppmerksomheten mot en del forhold som kan ha, eller kan få, stor betydning for bestandssituasjonen og fisket i mandatområdet.

Strakstiltak for å redusere fangst av laks i Tanavassdraget

Finland og Norge skal forhandle "Overenskomst mellom kongeriket Norge og republikken Finland om felles forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde." Inntil disse forhandlingene er sluttført er det behov for midlertidige tiltak som kan resultere i redusert fangst i 2012.

Det fiskes med drivgarn, stengsel, stågarn, kastenot og stang i vassdraget.

Tanavassdraget er et av verdens største laksevassdrag. Vassdraget er ikke særlig påvirket av annen menneskelig aktivitet enn fisket etter laks. Årlig fangst er den høyeste fangsten i enkelt vassdrag i hele laksens utbredelsesområde. Likevel har vassdraget hatt flere bestander av laks enn de rundt tjue som eksisterer i dag. Bestander langt oppe i vassdraget er borte, mens det i Anarjohka-, Karasjohka og Iesjohka, som også er langt oppe i vassdraget, i lengre tid har blitt fanget så lite laks at det et tidsspørsmål før interessen for å fiske stanser av seg selv.

Fisket i hovedelva beskatter, sammen med fisket i sjøen, laks fra alle bestandene i vassdraget. Dette betyr at rundt 9 av 10 laks som årlig kommer inn til kysten som skal øverst opp i vassdraget kan bli fanget. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning beskriver at denne beskatningen bør reduseres svært mye fordi overbeskatningen er stor.

Nok stor holaks blir vurdert å være grunnlaget for at vassdrags naturlige potensial for produksjon av laks skal bli utnyttet fullt ut. I Tanavassdraget har en norsk finsk overvåkningsrapport dokumentert at fangsten av store hoer har blitt stadig redusert i flere tiår. Samme rapport beskriver at lakseførende strekning har blitt redusert med mer enn 200 km i samme periode. Samlet dokumenterer vitenskapelige undersøkelser og lokal erfaringsbasert kunnskap at flere av bestandene ikke utnytter produksjonsgrunnlaget i sidevassdragene. I Karasjoka ble laksen som vandret opp elven talt i 2010. Det ble registrert langt færre laks enn det som blir vurdert å være nødvendig for at laksen i Karasjoka skal kunne utnytte produksjonsgrunnlaget.

Situasjonen beskrevet ovenfor kommer til å forsette inntil forhandlingene resulterer i reguleringer og forteller at det er behov for midlertidige tiltak inntil resultatene foreligger. Eksempel på tiltak kan være en betydelig reduksjon av fangsten til tilreisende fiskere. Blir dette en realitet i 2012, utløses tiltak også fra norske rettighetshaver som vil redusere fangsten med garnredskaper.

Uttalelse om Tana

Arbeidsutvalget anmoder at ministrene i møtet om oppstart av forhandlingene for overenskomsten om fisket i Tanavassdraget blir enige om å instruere regionale myndigheter om komme fram til enighet om midlertidige tiltak som vil gi en betydelig reduksjon i uttaket av laks fra turistfisket i 2012.

Anmodningen blir fremmet fordi flere bestander både i Finland og Norge trenger mer gytelaks. Situasjonen for disse bestandene er svært alvorlig.

Gjenutsetting

Gjenutsetting av villaks benyttes i flere vassdrag i mandatområdet som virkemiddel for å oppnå gytebestandsmålet. Gjenutsetting brukes i kombinasjon med kvoter, ved rettet fiske mot en art og eventuelt rettet fiske mot kjønn og størrelsesgrupper. Dette er et alternativ til å redusere fiskesesongen, og bidrar dermed til å opprettholde aktivitet og inntektsmuligheter for rettighetshaverne. I en brosjyre utarbeidet av Norske lakseelver "Gjenutsetting av fisk" gis det en omtale av hvordan gjenutsetting av fisk bør utføres. Det vises i tillegg til lov om dyrevelferd § 20 og til denne lovens forarbeider.

Ulike former for gjenutsetting i sportsfisket har fått stadig større anvendelse som forvaltnings- og bevaringstiltak i lakseforvaltningen. I følge ICES ble det i 2008 registrert gjenutsatt mer enn 204000 laks, og andelen av gjenutsatt fisk av total fangst varierte fra 19 % i Island til 100 % i USA. Norge innførte som det siste av medlemslandene i NASCO rutiner for rapportering av gjenutsatt laks i 2009. I 2010 ble 12 % av all rapportert sportsfiskefanget laks i norske vassdrag gjenutsatt, mens andelen gjenutsatt laks i skotske elver var 70 %.

Uttalelse om gjenutsetting

Arbeidsutvalget ønsker å finne løsninger som kan sikre villaksstammer i Nord-Troms og Finnmark. Gjenutsetting av villaks i vassdrag og sjø kan være hensiktsmessig der dette har en rettet effekt.

For sjølaksefiskeren kan/vil dette være en direkte kostnad gjennom tap av inntekter. Arbeidsgruppen foreslår at det utredes kompensasjonsordninger for de som deltar, samt at det gjennomføres merkeforsøk av fisk som slippes for på den måten å sikre fremtidig kunnskap om den ville laksens vandringer og opphav.

Målsetning med tiltakene er gjenoppbygging av svake laksestammer mot en normalsituasjon hvor en igjen kan høste bærekraftig av den enkelte laksestamme i elv og sjø.

Tiltakene må baseres på frivillighet, ikke som en pålagt reguleringsmetode.

Oppdrett

I rapporten fra "Ekspertutvalget for effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen", som ble avlevert til Fiskeri- og kystdepartementet 4. februar 2011, har utvalget vist til Vitenskapelig råd for lakseforvaltnings analyse av trusselfaktorer for vill anadrom laksefisk. Vitenskapsrådet identifiserer lakselus og rømt oppdrettslaks som de eneste klart ikke stabiliserte eksistensielle truslene mot villaks.

Om trusselen fra rømt oppdrettslaks sier vitenskapsrådet følgende i sin rapport for 2010: *"Nivåene for innslag av rømt oppdrettslaks i gytebestandene er til tross for reduksjon i rapporterte rømminger fortsatt langt over bærekraftig nivå, og truer bestandenes genetiske integritet. Innblanding av rømt oppdrettslaks kan også redusere smoltproduksjonen der innslaget av rømt oppdrettslaks i gytebestanden er høy og derigjennom bidra til redusert innsig av laks. Simuleringer viser at det allerede per 1995 er skjedd store endringer i den genetiske sammensetningen av laksebestandene i de regionene der innslaget av rømt oppdrettslaks er høyest, og at det per 2004 har skjedd betydelige*

endringer i bestandssammensetning i mange regioner. Molekylærgenetiske studier har påvist slike endringer i noen vassdrag. Tiltak som sterkt reduserer antallet rømt oppdrettslaks og deres gyting i naturen må iverksettes umiddelbart om bestandenes genetiske integritet skal sikres.”

Når det gjelder trusselen fra lakselus, sies følgende: ”I gjennomgangen av lakselus som trusselfaktor påpeker Vitenskapelig råd for lakseforvaltning at gjennomførte tiltak neppe er tilstrekkelig for å nå et bærekraftig nivå av lakselus med hensyn på vill laksefisk. Tilgjengelig kunnskap om bærekraftig luseeggproduksjon tilsier at gjeldende tiltaksgrenser er for høye med dagens produksjonsvolum av oppdrettslaks. Dersom infeksjonspresset øker ytterligere som følge av behandlingssvikt i oppdrettsnæringen, kan konsekvensene bli dramatiske for villaks, sjøørret og sjørøye.”

Om det generelle smittepresset sier vitenskapsrådet følgende: *”Det er god grunn til å anta at det generelle smittepresset mot vill laks har økt betydelig for en rekke infektive smittestoffer i de siste 20-30 år. Det er særlig presset fra smittestoffer som er oppformert hos oppdrettslaks som har økt. Mulighetene for å oppdage endringer i infeksjonsbildet hos vill laks er begrenset fordi basisundersøkelser og langtidsserier mangler. Det beste tiltaket som vil virke på lang sikt er smitteatskillelse. Lakselus og andre smittestoffer må ikke ha mulighet til å komme inn eller ut fra oppdrettsanlegg.”* Dette understøttes av den oppdaterte risikovurderingen av miljøvirkninger av norsk fiskeoppdrett med ny kunnskap og nye data fra 2010 og 2011 som Havforskningsinstituttet har utført på bestilling fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Arbeidsutvalget er svært bekymret for at de negative konsekvensene som følge av oppdrettsvirksomhet skal øke og spre seg til nye deler av mandatområdet gjennom den planlagte veksten i næringen.

Uttalelse om oppdrett

Arbeidsutvalget mener det er godt dokumentert at lakselus, og rømming av laks og andre arter som er i oppdrett, er en fare for ville bestander av laksefisk, og at denne negative påvirkningen må opphøre.

Arbeidsutvalget ser det som positivt at leverandørindustrien til oppdrettsnæringen nå utvikler en ny type lukka anlegg i sjø for å redusere luseplagen, rømming og andre miljøpåvirkninger. Arbeidsutvalget krever at denne teknologien tas i bruk ved all nyetablering av oppdrett. Tidligere etablerte anlegg skal/må ta samme teknologi i bruk med en overgangstid på fem år (avskrivningstids).

Bifangst av laks i marine fiskerier

Etter utvandringen som smolt sprer laksen seg over store havområder for å finne mat. På oppvekstområdene i Barentshavet, Norskehavet og Atlanterhavet befinner laksen seg i perioder i samme områder som blant annet lodde, sild, tobis/sil og makrell. Dette er arter som gir grunnlag for store marine fiskerier.

I de siste 20 – 30 årene har det vært drevet et intensivt og effektivt fisket etter disse pelagiske artene. Båtene, redskapene og lete- og registreringsteknologien blir stadig forbedret, og fiskeriene dermed mer effektive. I de pelagiske fiskeriene er det særdeles vanskelig å ha kontroll med fangst av uønskede arter (bifangst). Ettersom laksen beiter på og oppholder seg sammen med de nevnte

artene, er laksen eksponert for å bli tatt som bifangst i fisket etter pelagiske arter. Det finnes ingen samlet oversikt over bifangst av laks i marine fiskerier, men på grunn av disse fiskerienes omfang er det grunn til å anta at bifangsten kan være betydelig. Vi viser i den forbindelse til to arbeidsgrupperapporter fra det internasjonale havforskningsrådet ICES som konkluderte med at det ble fanget en betydelig mengde postsmolt av laks som bifangst i fisket etter makrell i perioden juni – august år 1995. Det vises også til at det, for å unngå bifangst av blant annet torsk og hyse i vinterloddefisket i Finnmark og Nord-Troms, er fastsatt forskrifter for å redusere bifangsten.

Arbeidsutvalget er bekymret for at bifangst av laks i marine fiskerier kan utgjøre en betydelig trussel mot laksebestandene i mandatområdet og krever at det straks settes i verk undersøkelser for å kartlegge omfanget av laks.

Uttalelse om bifangst av laks

Ut fra at det i dag ikke er særlig mye viten om fangst av smolt og voksen laks som bifangst i pelagisk fiske (lodde, sild, makrell, tobis og sei), vil man fra utvalgets side foreslå:

Det må fra og med 2012 gjennomføres et forskningsprosjekt som kartlegger og mengdeberegner bifangst av anadrome laksefisk i fiskerier (sild, lodde, makrell, tobis, brisling og sei) i norske territorialfarvann.

10. Økonomiske og administrative konsekvenser

Etter utvalgets vurdering vil de administrative konsekvensene av forslagene i rapporten kunne være positive, og først og fremst knyttet til forslaget om å videreføre samarbeidet om framtidige fiskereguleringer gjennom en konsultasjonsprosess som involverer berørte parter etter modell av arbeidsutvalget. En slik prosess vil sannsynligvis være arbeidsbesparende fordi møter mellom flere aktører kan koordineres.

Når det gjelder økonomiske konsekvenser er disse i hovedsak knyttet opp mot utvalgets forslag til forsknings- og utredningsprosjekter. Et flerårig prosjekt for å koble erfaringsbasert og lokal kunnskap med vitenskapelig kunnskap slik at dette kan brukes i forvaltningen, vil innebære relativt store kostnader i en begrenset periode. Dette er imidlertid nødvendig for å følge opp utvalgets mandat og mål og føringer i blant annet naturmangfoldloven. Utvalget forutsetter at det settes av nødvendige midler til et slikt prosjekt.

Et prosjekt med formål å kartlegge bifangst av laks i marine fiskerier antas også å medføre relativt store kostnader i en begrenset periode. Utvalget mener imidlertid at bifangst kan være en betydelig dødelighetsfaktor i den marine fasen og at en kartlegging som foreslått er helt nødvendig. Dette ble også foreslått av Villaksutvalget i NOU 1999:9. Det vil være naturlig å drøfte finansiering av et slikt prosjekt med fiskerimyndighetene.

Forslaget om å videreføre samarbeidsmodellen fra utvalgsarbeidet vil innebære økte kostnader. Det forutsettes at det offentlige dekker utgifter til reise og opphold for deltagerne i forbindelse med møter. Geografiske forhold i mandatområdet og prisnivå på transport gjør at det vil være urimelig å pålegge de aktuelle organisasjonene å dekke disse utgiftene selv. Utvalget viser i den forbindelse til urfolks rett til å delta i bruk, styring og bevaring av naturressursene.

Utvalgets forslag om å nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere bruk av krokgarn, regioninndelingen i mandatområdet og alternative reguleringsmetoder vil også medføre utgifter for staten i en begrenset periode. Kostnadene vil i hovedsak være knyttet til reise og opphold i forbindelse med møter, og til produksjon og utprøving av et begrenset antall kilenøter med nye trådtyper.

Utgifter til styrket oppsyn og overvåking og til tiltak for å ivareta gytebestandene i mandatområdet vil også innebære økte kostnader.

De andre forslagene til utvalget vil i hovedsak bli ivaretatt gjennom pågående prosjekter. Utvalget understreker betydningen av å utvikle sikrere gytebestandsmål og fremskaffe mer kunnskap om laksens vandringer, og forutsetter at det settes av tilstrekkelig med midler til videreføring av disse prosjektene.